

Gästrikedrottens Historiska Förening

Bankgiro: 5602-3559

Ansvarig redaktör: Anders Hedbom, anders.hedbom@gmail.com – Tel. 070-581 90 33

Layout Ola Bergendahl och Nils Frölander

GHF-medlemmar i farten för 65 år sedan

Här vinner Roland Hedström, Storviks IF, Bessemerloppet, drygt 5 mil, 1965. Han lagerkransas av Gefle IF:s fröidrottsstjärna Barbro Höög (gift Fahlstedt). Roland avled den 28 mars i år. Vi tackar och hyllar vår mycket framstående skidlöpare och Vasaloppsstjärna för vad han uträttat för Gästrikedrotten.

Ordföranden har ordet

Gemenskap och Trivsel med Sofia under Covid-19

Hämtat från vårdguiden 1177. Coronavirus är en grupp virus som finns i flera hundra varianter och är inget nytt i världen. De vanliga varianterna återkommer varje vintersäsong och orsakar bara lindriga förkylningar. Covid-19, sars och mers orsakas av coronavirus. Datavirus är något helt annat och kan skapas när som helst under året. Nog om detta.

Det har gått mer än ett år sedan Covid-19 drabbade oss och inte kunde vi väl tro att det skulle förändra så mycket för oss alla och dessutom pågå så länge. Jo, vi inom vår familj har även drabbats men har nu repat oss bra. Här hemma i Hille har vi ändå skapat ett mönster i vardagen genom att sätta på TV, kolla på lite nyheter och så dyker hurtfriska Sofia upp i rutan. I mer än ett år har vi (nästan varje vardag) kört 20 minuters variation av styrka, rörlighet, core, yoga med henne. Det som är bra är att varje moment kan göras på sin egen nivå; lätt, medel eller tuff. Gott och blandat. Vardagsrummet har blivit gymmet och på något sätt har vi fått gemenskap med Sofia. Sedan blir det härlig frukost och snart har den förmiddagen gått!

Jag glömde bort att skriva att vi även skaffade en motionscykel. Enkelt och smidigt att ta fram och kombinera med sporten på TV. Har förstått att det är flera i vår förening som gjort detsamma. Vi cyklar vidare för att möta framtiden.

Gemenskap är ju ett viktigt inslag inom hela idrotten, oavsett vilken nivå du befinner dig på. Just sättet att träffas och få gemenskap är ett av de områden som jag tycker har förändrats mest.

Visst har det skapats fina möjligheter till att genomföra digitala möten. Det är ju bra så att mycken verksamhet ändå kan fortsätta men inte är det detsamma som att träffas live. Jag har på så sätt deltagit i diverse möten, styrelsemöten och även årsmöten via datorer. Visst går det att genomföra men inte var det lika trivsamt som det mänskliga mötet. Minspel, kommentarer och lite småsnack saknas. Nej, det blir ganska formellt och risk för stelhet men bättre än inget.

Emellanåt plockar jag fram gamla album och bläddrar i dessa. Bilder där släkten är med om vi träffas och umgås för att fira födelsedagar, alltifrån 1-åring till 95-åring. Annars handlar det mest om foton som kan kopplas ihop till frisk-

vård, motion och idrott. Det dyker upp gamla minnen där flera medlemmar i vår förening finns i olika sammanhang. Det var bl.a. friidrottsläger på Gotland med känd 10-kampare som ledare. Fotboll och ishockey blev det även med medlemsansvarig som ledare. Sedan blev det en hel del långlopp där vår sekreterare deltog. Vi pratade då inte med varandra under loppen på Stockholms gator, skogsstigarna på Lidingö eller gatorna runt Söderhamn. Det gällde ju att inte ödsla energi. Vi hade ju ändå ett gemensamt mål, nämligen att nå det.

En av våra nyligen bortgångna medlemmar Per "Dallas" Dahlström och jag gick i skolan på Borgis med mycket idrott på tapeten. Jag vill minas att vi ställde upp i nästan allt som var möjligt. Resultaten varierade men vi hann med fotboll, handboll, ishockey och även bandy. Bilden är tagen på träningen och finslipningen av formen inför en DM-final i handboll. Trots det annorlunda matchstället så känner ni kanske igen våra medlemmar; Per, Åke, Curt och Gunnar. Det var skönt ha hårdkastande Åke i laget även om det sällan blev mål. Kasten gick oftast över... som om han fortfarande kastade spjut.

I skolan blev det mycket idrott på gamla militärskolan, Borgarskolan. För att vidga våra perspektiv åkte vi ibland utanför länet för att utveckla oss ytterligare. Med halvprasslig bil hann vi med att, i Stockholm, se såväl en allsvensk fotbollsmatch som en handbollsmatch en regnig söndag i september år 1966. Jodå, på vinterlovet åkte alla idrottsintresserade, med gymnastikdirektören Mårten i spetsen, till norska Oppdal för skidåkning. Om det var någon gränskontroll då minns jag inte men vi kom både dit och hem. Tiden går men många trevliga minnen består.

Det har nu gått mer än ett helt år sedan vi kunde besöka ett idrottsevenemang. Oj, vad vi saknar det. I skrivande stund är det påsk och jag kan se hur några barn och ungdomar är ute och spontansparkar boll på en konstgräsplan. De verkar ha roligt och definitivt inte tappat intresse för att idrotten. Några vuxna med ryggsäck kommer bärandes på

Bakre raden från vänster: Bo Fredriksson, Per Dallas Dahlström, Olle Larsson, Åke Nilsson. Främre raden från vänster: Gunnar Lindbom, Curt Bohman, Kjell Olsson.

ved och är på väg till en grillplats i vår närhet. Vilken lycka att det även finns skog och natur att gå eller vandra i.

Om en dryg månad är vår tidning Gästriken tryckt och distribuerad till våra medlemmar. Vad har då hänt under dessa veckor?

Då jag tittar med mina obotligt optimistiska ögon ser jag att betydligt fler personer har fått vaccinationsdos 1 och även många fått dos 2.

Beslut har tagits att komma igång med båda matcher och träningar i större omfattning. Lite publik finns det också som är utspridd runt arenorna utomhus. De sitter eller står på betryggande avstånd från varandra.

Inom vår förening, GHF, har vi tagit beslut att avvakta med årsmötet tills vi kan genomföra det på betryggande sätt.

Vandring med inslag av idrotts- och kulturhistoria pla-

neras och beräknas ske under senare delen av sommaren. Extra trevligt om vi kan genomföra det på flera ställen med olika inriktningar.

Senare under hösten kan vi även genomföra idrottscafé, inomhus.

Ja, så vill och tror jag att det blir.

När ni ändå är inomhus och vill förkovra er inom modern teknik med läsplattor, smarttelefoner eller datorer, så ta chansen. Oavsett vad vi tycker så är det bättre att lära sig den nya tekniken än att förskjuta den. Du kan börja med lite idrottsnostalgi genom att leta upp vår hemsida och kolla allt material som finns där. Du kan vidare kolla på de länkar som vi hänvisade till i vårt informationsblad i början av året.

Bästa Idrottshälsningar
Gunnar Lindbom

OBS!

Inbjudan till Årsmöte för 2020

På grund av den rådande pandemin inställdes förra våren traditionellt årsmöte gällande verksamhetsåret 2019, som planerats att hållas den 29 april 2020. I stället fick detta årsmöte hållas per capsulam den 9 december 2020.

Förhoppningen är nu att regeringen och Folkhälsomyndigheten, om vaccineringen håller önskvärd fart, kommer att lätta på bestämmelserna till hösten beträffande hur många personer, som kan få träffas för sammankomster av olika slag. Naturligtvis med iakttagande av utfärdade restriktioner och anvisningar;

*Om nu ett sådan önskvärd och ganska så troligt läge skulle bli fallet, ser vi en möjlighet att i höst hålla ett **traditionellt årsmöte** gällande verksamhetsåret 2020. När en passande tidpunkt för detta kan fastställas, **kommer alla medlemmar att i god tid erhålla en särskild inbjudan skriftligen eller via mail inklusive dagordning.** Övriga handlingar inför årsmötet hittar du på sidorna 19–20 i denna tidning.*

Styrelsen

Innehåll i Nummer 1 maj 2021

- 1 Roland Hedström vinner Bessemerloppet 1965
- 2–3 Ordföranden har ordet. Styrelsen. Innehållsförteckning
- 4–5 5-dagarsorienteringen Oringen i Gästrikland 1998 (Jan-Åke Hedström)
- 6–7 När Erik Lundgren blev Ockelbo-Lundgren med hela Sverige (Lars-Vidar Ström)
- 8–9 Stefan "Lill-Prosten" Karlsson, min bästa vän är död (Christer Carlsson)
- 10 Monte från Gävle var Sveriges första ishockeyspelare (Ulf-Ivar Nilsson)
- 11 En hangar blev Sveriges första ishall (Ulf Kriström)
- 12 Sara McManus, Gästriklands första olympiska damguld-medaljör (Stisse Åberg)
- 13 Årets 100-åringar Harnäs-Skutskär SS och Strömsbro IF.
- 14–15 BLS Sällskapet hyllar 100-årsminnet av "Sop-Åke" Andersson (Christer Carlsson)
- 16–17 Om svensk idrott för 100 år sedan. Idrott under Spanska sjukans tid (Bo Nordlund)
- 18 Minnesord i vår tidning
- 19 Verksamhetsberättelse. Förslag till verksamhetsplan
- 20 Medlemmar. Ekonomisk redovisning
Om medlemsavgiften

GHF:s styrelse för 2020/21 (utsågs 9/12 2020)

Ordförande: Gunnar Lindbom, Idrottsallén 23 A, 80649 Gävle
072-246 75 87; lindbom.gunnar@telia.com

Vice ordf.: Lillemor Forsberg, Stuvaregatan 15 1 tr, 803 02 Gävle
026/19 24 26, 070-673 42 93; gassarvet64@gmail.com

Sekreterare: Bo Nordlund, Strömsborgsvägen 8, 802 66 Gävle
070-680 65 99; bo.nordlund@telia.com

Kassör: Anita Hedberg, Bergsgatan 49, 802 66 Gävle
076-805 77 30; anitahedberg66@gmail.com

Ledamot: Lars Blomgren, Ringvägen 11, 811 52 Sandviken
070-542 14 95; lars.h.blomgren@telia.com

Ledamot: Ove Grip, Staketgatan 33, 803 23 Gävle
076-114 61 09; ove.grip@outlook.com

Ledamot: Jan-Åke Hedström, Åkerslundsvägen 20, 811 73 Årsunda
026/29 01 25, 070-307 41 07; janakehedstrom38@gmail.com

Adjungerade ledamöter: Anders Hedbom och Curt Larsson

Hedersordförande: Nils Frölander

Revisor: Åke Nilsson, suppleant Anders Steffen

Valberedning: Lars Blomgren och vakant

O-ringen i Gästrikland 1998

En påminnelse om den gigantiska idrottsfestivalen i vårt landskap

Tänk dig att du ställs inför problemet att hyra in 80 bussar med förare för att köra under en intensiv vecka mitt under julisemestern. Det var bara en av de tusentals uppgifter som gästrikorienterare hade att lösa ideellt för att gå i land med uppgiften att arrangera det största evenemanget i distriktet genom tiderna, O-ringen 1998.

Det har snart gått 25 år så det kanske är på sin plats att påminna om den gigantiska idrottsfestivalen, som berörde så många gästrikar. De omkring 500 aktiva orienterarna i distriktet behövde hjälp av släkt, vänner och andra idrottsklubbar för att klara arrangemanget. Drygt 3 000 funktionärer behövdes! Många "bagare blev smeder" för att lösa de uppgifter de fått. Men det gick!

Att arrangera en av världens största idrottstävlingar är en långvarig process. 5-dagarsföreningen bildades 1993, när Gästrikland tilldelades arrangemanget. Föreningen bestod av 13 klubbar: Gävle OK, OK Hammaren, Hofors OK, Järbo OK, Storviks IF, Kungsgårdens SK, Ockelbo OK, Oslättforspojkar-nas IK, Skutskärs OK, Valbo AIF, Årsunda IF, Österfärnebo IF och OK Ödmården.

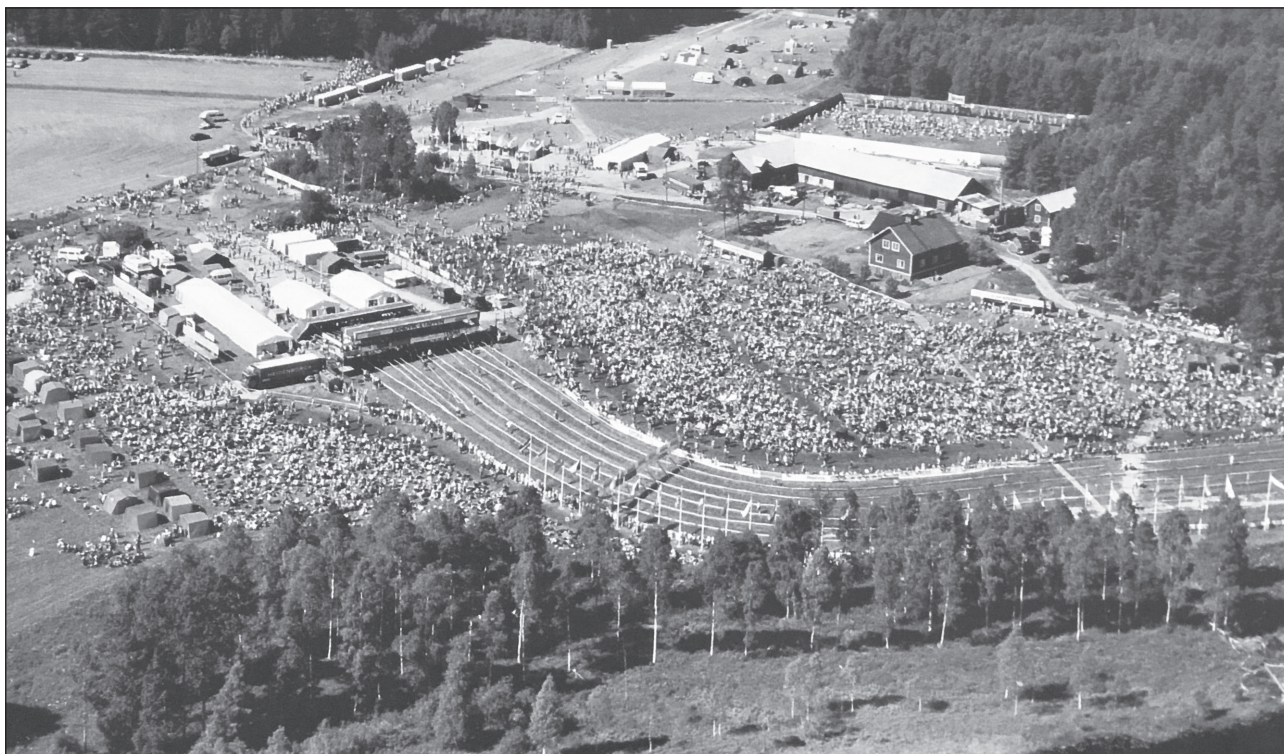
En styrelse bildades 1996 bestående av sju personer, ordförande var förre Sandvik-chefen P-O Eriksson. Organisationen började ta form och till generalsekreterare utsågs Karl-Ivar Jönsson. Förberedelserna hanterades i grupper med tio ansvarsområden: Tävling, trafik, administration, ekonomi, information, centralort, utbildning, säkerhet, marknad och sjukvård. Kansliet förlades till Gävle, som också blev centralort för orienteringsveckan.

Det innebar att folkmängden skulle växa med 13 000 invånare, boende i campingstaden O-ringen City. Den omfattade ängarna i Sättra, travbanan, Sättravallen och Avan (numera golfbana). Planen mellan Gavlerinken och GTK-hallen blev O-ringentorg med ett 50-tal utställningar, försäljning och

serveringar. Ett 20-tal speciellt utbildade värdar svarade på alla upptänkliga frågor. Inne i ishallen fanns tävlingsexpedition och där hölls även etappceremonierna. I tennishallen öppnades en tillfällig ICA-butik och apotek! I B-hallen var det ungdomsaktiviteter och bland annat en tvättstuga, dusch och toaletter.

Fem år av noggrann planering och internutbildning resulterade i fem intensiva tävlingsdagar då 13 249 orienterare från 42(!) länder gjorde totalt cirka 65 000 lopp under veckans fem etapper i Årsunda, Ockelbo, Storvik, Hofors och Gävle. Evenemanget berörde verkligen hela Gästrikland. I Storvik hölls även O-ringen Clinics, en slags kurs för nyblivna orienterare från exotiska länder dit sporten just kommit. Och till Högbo förlades de olika landslagstrupperna. O-ringen var nämligen för första gången en del av World Cup. Det innebar att arrangemanget garanterades det vassaste startfältet någonsin, men satte också press på att allt skulle hålla högsta klass. En schweizare var utsedd av Internationella orienteringsförbundet att utöva tävlingskontroll och han hade gjort flera besök i etappskogarna under förberedelserna. Invigningen hölls på Stortorget i Gävle och sköttes av landshövdingen. Vädergudarna lyssnade äntligen på funktionärerna som slitit i den blötaste sommaren i mannaminne. Exempelvis hade tonvis med träflis behövt läggas ut för att säkra camping-en och de olika etappområdenas målplatser. Men lagom till O-ringensveckan kom solen.

Varje etapp hade 122 banor via totalt omkring 300 kontrollpunkter i skogen, noggrant utvalda och lägeskontrollerade. Lokala jaktlag ställde upp och skötte viltavdrivning i ottan före varje etapp. Cirka 100 datorer var i drift i de olika sekretariatstälten. Jättelika utomhusduschar byggdes upp. Sjukvårdstält bemannades av landstinget. Mycket av detta flyttades med från etapp till etapp. Det var som att arrangera ett vasalopp fem dagar i rad – på olika platser. Omkring 10 000 av de tävlande bussades varje dag till tävlingss-

Målfällan för Sandvik-etappen byggdes vid Lövpussarna i Trösken.

arenorna och naturligtvis även tillbaka till centralorten. De färdades i kolonner på fyra bussar med fem minuters mellanrum från kl 6.30 till 17. Trafiken var mycket noggrant planerad och till hjälp med dirigeringen hade man 30 beväringar från trafikplutonen i Sollefteå.

Den 20 juli 1998 kl. 08.00 invigdes Sandvik-etappen

Etapperna hade namn efter sponsorer. En parad med de 42 nationernas flaggor leddes av Årsundavikingar. Den imponerande måltribunen var centrum för den väldiga arena med sju målfällor som byggts vid Lövpussarna i Trösken, där Årsunda IF tillsammans med Österfärnebo IF ordnade en etapp som gav O-ringen bästa tänkbara start. Deltagarna trivdes, vilket avspeglade sig i medierapporteringen, som var omfattande. SVT och Sportradion gjorde reportage. Lokaltidningarna skrev massor av artiklar. Arbetarbladet hade en specialbilaga varje dag och Gefle Dagblad ägnade sex-sju sidor dagligen åt evenemanget. Övrigt svalt var emellertid intresset från lokalradion, i jämförelse med vad andra distrikt gjort tidigare. Totalt var 245 journalister och fotografer från 130 medieföretag i nio länder akkrediterade. De erbjöds service med bland annat ett presscentrum på hotell Scandic, transporter, filmframkallning, telefotosändning och en mycket omfattande resultatservice. Ett tiotal pressvärdar skötte om att all info fungerade. För de mediarepresentanter som hade tid ordnades också två kvällsutflykter till Furuviik respektive Årsunda Viking.

Tävlandet gick vidare i Ockelbo,

där funktionärerna hanterade det mest sankta målområdet under

veckan. Man bjöd också på banor i Rönnåsens slutning som än i dag brukar framhållas som de svåraste i O-ringens 55-åriga historia. Även världseliten hade problem i Jocke Ingelssons hemmamarker. Han hade själv ansvaret för att kvalitetssäkra World Cup-delen av 5-dagars.

Sedan var det Storviks tur, med den mest centralt belägna målplatsen vid Sportcentrum. Denna dag var det mest kvinnor på ansvarsposterna. Margareta Eriksson och Marita Hedström delade på posten som etappchef, medan Åsa Törnström svarade för att starter, mål och sekretariat fungerade. En extra tävling var inlagd denna dag, en utmaning mellan ett tiotal lokala tremannalag från andra sporter. Trion från SAIK-bandy lyckades bäst.

Fjärde etappen var en kortdistans utanför Hofors. Tävlingscentrum var beläget på ridklubbens marker söder om samhället och banorna gick över Fjällberget.

Slutetappen i Gävle låg inom gångavstånd för alla campare med mål på golfbanans driving range. Några av bussarna användes dock för att transportera elitlöpare till start, då banorna över Norrlandet inleddes ända utåt Bönan. 122 klasserare korades och i världscupen vann Johan Ivarsson efter en spännande duell med Jörgen Mårtensson. På damsidan blev det norsk vinst genom Hanne Staff. Regnet som hållit sig borta hela veckan återkom nu på eftermiddagen, så många campare behövde bogseringshjälp för att få ut husvagnarna när de skulle hem. Det löste sig också.

Gästrike-5-dagars kom med några nyheter i arrangementet som sedan blev rutin. Den mest påtagliga var att inte lägga resurser och kostnader på att trycka upp 65 000

extra kartor för alla deltagare. Tidigare hade man fått lämna sin tävlingskarta i målet och fått en ny på kvällen. Nu lät man deltagarna behålla sin tävlingskarta. En annan sak var att erbjuda Naturpasset på varje etapp för de i allmänheten som ville pröva på att hitta några av O-ringens kontroller. Vidare fanns det på de populära skidrester direktanmälningsbanorna två klasser utan tidtagning.

Ett beslut som fick stor inverkan på teknikmarknaden togs också detta 5-dagars. Avsikten var att alla klasser för första gången skulle tillämpa elektronisk registrering vid kontroller och mål med det då aktuella digitala systemet Emit. Nu ändrade dock styrelsen detta beslut. Bara eliten skulle använda Emit medan övriga klasser fick fortsätta det manuella tillvägagångssättet med att stämpla i startkort. Året efter, i Dalarna, fick alla använda samma smidiga system som eliten. Men nu var det en annan leverantör av hård- och mjukvara, Sportident. Det ledde till att än i dag, 25 år senare, dominerar Emit marknaden i Norge och Finland, men i Sverige har Sportident närmast monopolställning.

I dag är det inte lika arbetskrävande att arrangera 5-dagars. En central organisation inom det tämligen nya bolaget O-ringen AB svarar för mycket av det övergripande arbetet med planering, kommunikationer, marknadsföring, sponsorer etc. Men de som var med och fixade Gästrike-5-dagars glömmes det aldrig.

Jan-Åke Hedström

TIDNINGEN FÖR ÅRSUNDA IF:s ORIENTERARE

Vi gjorde det!

GÄSTRIKE
5 DAGARS
INCLUDING
WORLD CUP

Den imponerande måltribunen var centrum för den väldiga idrottsarena som Lövpussarna förvandlades till för en dag.

Den 20 juli kl 8.00, invigning av den första etappen i GästRike 5-dagars. En parad med de 42 nationernas flaggor, ledd av Årsundavikingar.

Visst klarade vi det. Årsundaborna bidrog verksamt till att jätteevenemanget GästRike 5-dagars genomfördes på ett gediget sätt. Tillsammans med Österfärnebo IF ordnade vi en inledningsetapp som gav O-ringen bästa tänkbara start. Sedan var vi många som fortsatte hjälpa till på många olika områden under hela tävlingsveckan. Det blev ett minne för livet, ett positivt sådant. Och klubbkassan fick förstärkning. Tack, alla!

Foto: Sven Eriksson

När Erik Lundgren blev "Ockelbo" med motorsverige

Gävle Travbana augusti 1952. Gustav Hägglund och SMK bjöd på stor motorfest. Hela eliten på både två och fyra hjul. Själv minns jag bäst när "Alfta Bergström" tog starten med ett mäktigt vrål i klassen "Nordisk Special". Skulle "ständige ettan" Ockelbo Lundgren få ge sig för "den gamle"? Nu blev det inte så utan Erik "Ockelbo" Lundgren kunde räkna in ytterligare en första plats.

Efter krigsslutet var det ont om pengar och riktiga fabriksstillverkade tävlingsbilar var få och "svindyra". De flesta hade inte råd. Av de fyra som tävlade i Gävle var en, Sterners Ferrari, fabriksbil (c:a 15 milj. i dag!). Chassin, förkrigsmodeller, ofta USA, försågs med trimmade motorer och specialkaross. Begreppet "HPD" (Hopplockade delar) föddes! Få lagar och restriktioner. Huvudsaken att det fanns bromsar och lyktor! Fantasirika konstruktioner och mäktigt publikintresse! Travet 1952: 9000!

Åren 1950–1953 tävlade EL special i klassen "Nordisk Special". 1954 ändrades namnet till "Stora Special". Tillgängliga uppgifter visar att Erik åren 1950–1954 var "på pallen" 55 ggr av 60 möjliga. Serien 39 första, 12 andra och 4 st tredje. Lägg till 2 st fjärde och en sjätte plats samt endast två (2!) avbrutna lopp! Bland segrarna; Djurgårdsloppet (Finland), Hedemora, Kanonloppet Karlskoga två ggr, Flaten (is) två gånger, Skarpnäck två gånger, Villmanstrand Finland två gånger, Varpen (is) sex gånger.

Segern i Kanonloppet 1954 värderade Erik högt. Kom direkt från repetitionsmöte. Ingen träningstid. Start i sista ledet. Körde fenomenalt. Motortidningen Racing; "Vart skall det bära hän? Skall de stora sportvagnsfabrikerna sätta gamla Fordmotorer i sina byggen? Hemslöjdskillarna är för bra. Sportfullbloden börjar verka löjliga. Ockelbo fullkomligt jagade ut Abecassis i skogen i över 180 knutar"!

Karlskoga hade Sveriges enda permanenta bana. Övriga banlopp gick på travbanor, avlysta landsvägar, och flygfält. Erik var den överlägsne vinnaren de fem första säsongerna. Ingen konkurrent var i närheten! Erik byggde sin "EL special" 1949.

C-G Hammarlund (Sveriges Bilradio) minns; "Han slog betydligt finare bilar vid hur många tillfällen som helst." Han hade sämre bil men körde bättre! Ingen tvekan om det, han körde "jävligt bra"! "Stenis" Ferrari, med 12 cylindrar och 4.5 liter, hade ex. helt överlägsen prestanda. Erik prövade också på tillförlitlighetstävlingar med Ford och Volkswagen typ 1. Svåra sådana, dagens rally, men på sämre vägar. Med

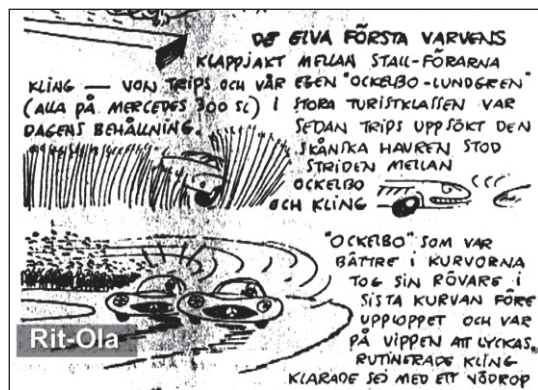

Waldemar Sterner Ferrari 1952

Alfa Romeo och Ford prövade han både Midnattsols- och Monte Carlorallyt ett okänt antal gånger.

EL Special var både under- och överstyrd. Alldeles för dåliga bromsar. Drog antingen höger eller vänster. I höga farter betyder det ofta avåkning. Bromsa efter en lång raka, direkt svänga 90 grader, då glöder det bra! (Djurgårdsslop-pet!) ”Ingen får köra den här bilen (EL special) den är för lätt att övervarva! Många vill prova men då vet jag att ventilerna går genom kolvarna!” sa Erik själv.

1955 Första Grand Prix tävlingen efter kriget skulle gå i Kristianstad. Fangio, Moss, Kling och von Trips i Mercedes gänget skulle komma. Philipsson frågade Erik om han ville köra en 300 SL. Fangio och Moss körde RSL i huvudklassen. Erik mötte bl.a. Kling och von Trips i Stora Turistklassen. Von Trips jagades av och Kling kom undan nätt och jämt. En pressad Kling ”stängde och valde fel spår och tvingade Erik att bromsa för att inte krocka”! Erik som nu fyllt 36 fick aldrig kontrakt men Sveriges duktiga förare uppmärksammades gärna av tyskarna med lån av 300 SL ”i händelse våra egna inte håller måttet”. Bara fabriksstallet hade dock tillgång till RSL-modellen och tävlingservice och endast fabriksbilarna växades om mellan tävlingarna!

C-G Hammarlund minns även VM Grand Prix 1957 i Kristianstad. ”Erik och Jag hade vunnit två liter Sportvagnsklassen om bara inte Jocke Bonnier hade slarvat med servicen! Jocke bad oss köra hans egen två liters Maserati 200S då fabriken ville att han skulle köra en av deras fabriksbilar i stora klassen”.

C G Hammarlunds tur att köra GP 1957

”Erik körde som vanligt perfekt. Ingen övningskörning där inte! Rena semestern jämfört med EL- Special tyckte han säkert. Vi ledde, efter knappt fyra av de sex timmarna, när vevlagren gick. 130 gradig olja i sittutrymmet. Tvåa var en Ferrari som sedan vann! Bilen var ett under av finess. En av de bästa Maserati någonsin gjort. Oerhört många framgångar! Fabriken hade kravet att ta ner och byta lager var 25:e timme. Jocke som ägare tyckte inte det var nödvändigt”. Bilen hade gott 55 timmar när olyckan var framme. Så nära var det att Ockelbo fått en VM-segrare i

banracing! 1957 var Moss i Maserati stallet! Han vann huvudklassen tillsammans med Jean Behra. Mercedes hade lämnat VM-cirkusen!

Säsongerna 1958–1960, avrundade en fantastisk karriär. Erik deltog fortfarande framgångsrikt i isbanetävlingar, men nu med märken som Ford Anglia och Saab 93. Brunnsviken mars 1958 kan ha varit sista noterade tävlingen med EL Special. En sällsynt begåvad tävlingsförare, en av våra största, fortsatte att utveckla framgångsrika konstruktioner kring bilkarosser, båtar, och snöskotrar, men det är ”en annan historia”.

Erik och Prins Bertil

Stort tack till Lennart Backhouse, Per Wilhelmsson och Olle Hagner som 1997 tog fram en mycket sevärd filmdokumentär om Erik Lundgrens liv och gärning. Vidare har Per-Arne Pettersson och Hans Ädel bistått med urklipp fakta och tävlingsreferat.

Lars-Vidar Ström

Stefan "Lill-Prosten" Karlsson

min bästa vän är död

Av Christer Carlsson

Begravningar är oftast tunga. Den här var en av de absolut tyngsta och samtidigt den minst väntade. Prolle den fräschaste av oss alla. Åkte slalom, fjällvandrade, åkte skridskor, gick långpromenader med sin lika sportintresserade fru Eva.

Vi var vänner i mer än 60 år! Växte upp tillsammans i samma hus från 12 årsåldern. Vi var oskiljaktiga under ungdomsåren, var tillsammans varje dag under flera år. Har aldrig under dessa år växlat ett ont ord till varandra vilket torde vara unikt. Jag har efteråt funderat mycket på vad som gjorde våran vänskap så trofast. Kanske var det olikheterna som förenade oss. Prolle världens mest obekymrade människa som bara såg framåt. Här pratar vi "vinnarskalle" på riktigt. Oavsett om han spelade Hockey, Fotboll, körde Travhäst, körde Folkpace, spelade Poängpoker eller Vänd Åtta. Hans väderkorn var dessutom automatiskt inställt på att söka efter skoj och skratt. Jag grubblaren, filosofen som planerade, funderade och tog ansvar för oss båda.

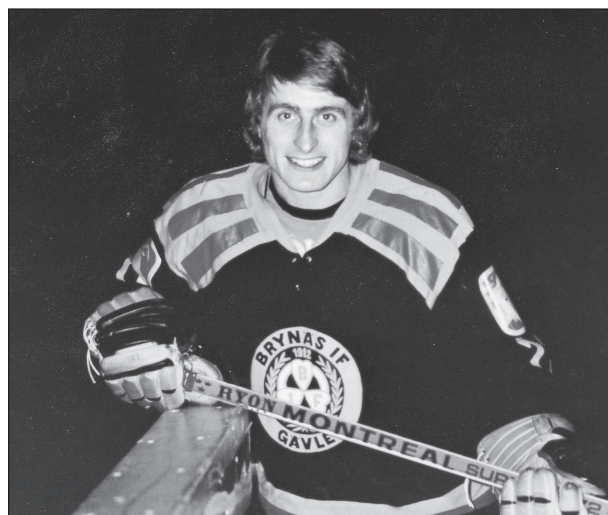
Så här började sagan om Nr 18 i BIF.

Vi spelade så ofta vi kunde "2-mål" på isbanan med kompisarna i Lutherparken på Söder där vi bodde, (en av spelarna var förresten GHF's ordförande Gunnar Lindbom). Jag spelade dessutom i pojklag. Först GGIK sedan BIF. Nu var det vintern 1961–62. Vi var 15 år. Prolle som ju var en talang som hockeyspelare var väldigt besviken över att han inte fick följa med mig på träningarna till Brynäsullen. Hans pappa Erik var (av nån anledning) helt emot att han skulle börja

spela hockey med BIF. Jag tjatade också på Erik, men det hjälpte inte. Erik var en hårding och stod emot trots att Stefan blev ledsen. Det hjälpte inte att jag berättade att Stefan var bättre än flera av mina medspelare i pojklaget. Duktig skridskoåkare och med bra skott.

Jag berättade för våran ledare "Sop-Åke" Andersson om Prolle. Tyckte att Åke som liksom Prolles pappa Erik jobbade på Gävle Stad (Åke på Renhållningen och Erik på Vattenverket) och kände varandra, kunde försöka övertala Erik. Till slut fick jag chansen att visa upp Prolle för Sop Åke när vi (flera spelare från BIFs pojklag) genom en kupp anmälde ett lag till Arsenal Ligan! Där plockade jag med Prolle! Arsenaligan var ju en turnering för kvarterslag och Åke var minst sagt skitförbannad när han fick reda på att spelare från BIFs egna pojklag skulle uppta en plats i turneringen. "Det här är en serie för mindre bemedlade pojkar som aldrig annars skulle få en chans att spela tävlingsspel och inget för er bortskämda snorungar"! Den ständigt glödande fimpen av märket Robin Hood glödde mer än vanligt i mungipan! Nu kunde han inte stoppa tilltaget eftersom serien redan var tillsatt. Vi kom sedan på att vi inte hade några tröjor att spela i och Åke ville inte låta oss spela i BIF tröjor. Vi hittade dock en kartong på klubblokalen med gamla BIF tröjor. Dessutom smugglade vi ut våra klubbor. Att vi hade döpt oss till Leksand var en annan sak som Åke var förbannad över. Djävlar om ni förlorar mot ett kvarterslag, då är det färdigspelat i pojklaget! Kom ihåg det.

Nu fick dock Åke se Prolle in action och han föll direkt. Åke utbrast liksom spejarna på Tjuren Ferdinand på Julafton "honom skall vi ha". Och jag "vad var det jag sa"? Vi vann Arsenal Ligan 1962 och på

Per Malmström, Börje och Stig Salming, Kenneth Andersson.

segerbilden återfinns Prolle för allra första gången i en BIF tröja på bild. Vi står som på alla andra lagfoton från den tiden bredvid varandra. Inte blev det mindre bra av att vi fick ta emot segerdiplomen på Stadshuset under BIFs 50 års jubileumsfest! Prolle hade en fantastisk början i BIF, spelade 5 matcher i en kvartersserie, fick hämta diplom under BIFs 50 årsjubileum på Stadshuset och säsongen efter vann vi Pojk DM. Resten är som det brukar heta – Historia. Det slutade med 8 SM Guld, 16 säsonger och 476 matcher i BIF. 7 säsonger i Tre Kronor och vinnare av Tre Kronors poängliga i VM både 1970 och 1971.

I dag tog vi avsked för alltid... Efter 60 års vänskap som innebar ett telefonsamtal i veckan om vi inte träffades fysiskt.

Prolle avled ju plötsligt en fredagsmorgon på sitt älgpass i Hamrångetrakten. Han ringde mig på torsdagskvällen och lämnade sin V75-rad till helgens travtävlingar. Jag var säkert den siste utanför familjen som pratade med honom. Men det var väl ödet.

Vi träffades cirka 30 personer på Hagsta Krog. Lagkamrater och ledare samt Prolles familj. Sen åkte vi i

karavan till älgpasset. Ställde bilarna på en skogsväg och gick rakt in i skogen i obruten terräng.

Inge Hammarström hade tillsammans med Prolles fru Eva och Jaktledaren för Prolles jaktlag arrangerat denna fina och unika träff. Inge höll ett känslösamt och fint tal och därefter var det flera av oss som sa några ord för att hedra och påminna varandra om Prolle som person och vad han betytt, både enskilt och för laget. Prolle var verkligen en lojal lagspelarare. Oavsett om det gällde BIF, Familjen eller Jaktlaget det kunde alla på plats intyga.!

Inte konstigt att det här laget staplade SM-medaljer under 60- och 70-talet. Det handlar om sammanhållning och respekt för varandra. Kan absolut kallas "Brynäsandan" också! På plats var killar som åkt en bra bit för ceremonin som Börje Salming från Stockholm, Masken Carlsson från Leksand osv. Vi hade en fin stund i skogen idag. Många tankar och under den "tysta minuten" hördes många snyftanden... Prolle var en viktig spelare i Brynäs framgångssaga. Alltid glad och en fantastisk lagspelarare. Helt obekymrad om negativa saker, och när Tommy Sandlin filosoferade över "allt" så hade man motvikten i Prolle (och Wille Löfqvist) som kunde skoja om allt och bara såg möjligheter!

Jaktledaren berättade att man kommer att bygga ett nytt pass en bit från Prolles och därmed kommer man aldrig någonsin mer att använda Prolles! Man kommer att sätta upp en plakett på ett träd vid Prolles pass. Jaktledaren hälsade att alla var varmt välkomna att närsomhelst besöka passet för kontemplation och minne i framtiden.

Det var sannerligen en fin lördag fylld av idrottslig kärlek och ett sällsamt uttryck för att idrott inte bara handlar om poäng och serietabeller.

Christer Carlsson. Tillintetgjord och vingklippt och som fortfarande inte fattar att det som hänt verkligen har hänt.

Monte från Gävle var Sveriges första ishockeyspelare

– spelade i Nordamerika 50 år innan Ulf Sterner blev proffs i NHL

Ulf Ivar Nilssons historia

Det här är historien om ishockeyspelaren från Gävle som gjorde succé i nordamerikanska rinkar mer än ett halvt sekel innan andra svenskar hittade vägen till NHL.

Mars 1907 spelades den allra första SM-finalen i bandy. Matchen gick på den frusna Gavleån vid Boulognerskogen och IFK Gävle fick stryk med 1-4 av IFK Uppsala. Hemmalagets enda mål gjordes av en späd sjuttonåring som hette något så egendomligt som Afze Montagu Afzelius.

I mars 1907 fick IFK Gävle stryk av Uppsala med 1-4 i den första SM-finalen i bandy. Matchen spelades på Gavleån vid Boulognerskogen. Sjuttonårige Monte Afzelius, som gjorde Gävles enda mål, står i mitten.

Bildkälla: Arkiv Gävleborg.

Han kallades Monte och var född den 18 september 1889 ”å Atlanten” som det står i kyrkboken. Hans pappa var sjökapten och hade tydligen sin hustru Augusta med ombord, åtminstone vid det här tillfället.

Familjen bodde vid Hattmakargatan i Gävle men när Monte var åtta år flyttade man till Axmar bruk. Kapten Afzelius avled redan 1904 och några år senare återvände änkan och barnen till Gävle där Augusta blev föreståndarinna för en liten matservering.

Monte intresserade sig tidigt för idrott av olika slag. Som elvaåring var han medlem i IF Neptunus (det låter som en simklubb) och han deltog flitigt i de regelbundna övningar som med militärisk drill ordnades i läroverkets gymnastiksal. Och 1907 spelade han alltså bandy på högsta elitnivå.

Sommaren 1910 sparkade Monte Afzelius boll i Gefle IF och året därpå var han med i IFK Gävle, som var ett av Sveriges bästa fotbollslag på den tiden. Däremellan, under vintern 1910–1911, spelade han bandy för AIK i Stockholm.

I början av 1912 emigrerade Monte till USA tillsammans med sin storebror Allan. I Detroit sökte de upp en gammal vän från Gävle som hjälpte dem att få jobb på Ford Motor Company. Tre år senare berättade Monte i ett brev hem till Sverige att han fortfarande arbetade på bilfabriken och att han nu startat ett ishockeylag med bara svenskar, The Swedish Hockey Club.

Strax därefter drog han vidare till Kanada. Men nu – när det börjar bli riktigt intressant – glesnar upplysningarna betänkligt kring denna blågula pionjär.

Vi hittar ett livstecken från Monte i tidningen Idrottsbladet 1920 där han berättar att han ”under de senaste åtta åren spelat mycket ishockey”. Det skulle innebära att han blivit bekant med den nya sporten praktiskt taget

så fort han klivit av båten på andra sidan Atlanten. Och det är mycket möjligt eftersom ishockey redan då var en stor sport i Nordamerika och bandyspelaren från Gävle en duktig skridskoåkare med bra bollsinn.

Mycket talar också för att det var Afzelius framgångar i Kanada som gjorde att Sverige vågade ställa upp i ishockeyturneringen i OS 1920, trots att det rörde sig om en helt okänd sport. Konstigt att Monte i så fall inte fanns med i det svenska laget, han borde ju ha inneburit en enorm förstärkning bland de bandyspelare som aldrig tidigare sett en hockeymatch.

En större gåta är vilket eller vilka lag som han spelade med i Nordamerika. Myten säger att han gav Montreal Canadiens hockeyboss ett handslag och ett löfte att förstärka det legendariska laget någon gång på 1910-talet.

Tyvärr är det inte sant. Jag har skrivit till Montreal och frågat men klubben förnekar bestämt att någon svensk vid namn Afzelius någonsin ingått i deras lag. Fortsatta forskningar har visat att han inte heller varit med i någon annan av NHL-klubbarna.

Så det är mycket möjligt att Monte aldrig var proffs. Han kanske istället spelade i någon av de otaliga amatörlag som fanns i USA och Kanada vid den här tiden. Men att han var aktiv som ishockeyspelare långt före 1920 är idrottshistoriker på båda sidor om Atlanten överens om. Och så sent som 1931 kallade en tidning i Detroit honom för ”The Canadien Star”.

Om Montes liv utanför sargen vet vi ännu mindre. Han var hem till Sverige en sväng 1921 och var då gift med en femton år yngre kvinna, Olga. De bodde då i den lilla staden Akron i Iowa där han drev en snickarverkstad. När paret skilde sig hösten 1929 bodde de i Sioux City som också ligger i Iowa. Därefter återvände han tydligen till Detroit för där finns han med i telefonkatalogen för 1934, som anställd vid något som hette Good Helth Club. Vad som sedan hände med honom därefter har jag ingen aning om. Annat än att han dog i Los Angeles den 13 januari 1962. Två år innan Ulf Sterner blev Sveriges och Europas första proffs i NHL.

Då flygpionjärens hangar blev Sveriges första ishall

Jag har i olika sammanhang skrivit en del om när ishockeyn fick fäste i Gävle 1938–39. Men det hände en del även innan dess. Framförallt i Stockholmsregionen men faktiskt även i Gävle.

Då Gefle IF fyllde 45 år 1927 skickade Svenska Ishockeyförbundet upp två lag från Stockholm för att spela en uppvisningsmatch på Norrtulls IP, en fotbolls- och bandyplan som lutade till den grad att det var nästan omöjligt att spola den.

Syftet var förstås att sprida sporten ut i landet. Det var inte lätt att konkurrera med bandyn som lätt kunde spelas på sjöisar, ishockeyn behövde fasta anläggningar eftersom sargen hade blivit en viktig del av sporten, men förbundet försökte verkligen.

Nå, det blev en match och ungdomarna som tittade på gillade vad de såg. Men när förbundsfolket plockade ner sargerna och lastade upp målburar och klubbor i järnvägsvagnen hem till Stockholm fanns det ingen plan att spela på, så propagandan var lite bortkastad.

Det fanns en helt annan pionjäranda i Stockholm, och där hade man faktiskt en ishall flera år innan någon vågade sig på att ens spola upp en uterink i Gävle. Det var nämligen så att det vid Lindarängen i Stockholms Frihamn redan i början av 1920-talet fanns en flygplats, eller rättare sagt en flyghamn. Den tidens flygplan lämpade sig utmärkt för att starta och landa på vatten, och läget alldeles i närheten av centrala Stockholm var utmärkt för just detta.

Där lät flygpionjären Albin Ahrenberg bygga en hangar som under sommaren användes för att serva och reparera flygplan. Men vintertid låg verksamheten nere, och i början av 1930-talet kom någon på den utmärkta idén att låta hangaren fungera som ispalats under vintern.

En rink som mätte drygt 50x25 meter (det finns olika uppgifter om måtten) byggdes upp, och då räckte ändå utrymmet till läktare för 1500 åskådare. Förvandlingen blev mycket uppmärksamman, och isen började spolas redan den 28 november. Man hade nämligen kostat på sig att köpa in speciella kylmaskiner som klarade av att skapa konstgjord is fast det var plusgrader. En fantastisk nyhet, och tidningarna kunde

meddela att konståkningsstjärnan Ulrich Salchow dagen efter var mycket nöjd med isen.

Själveste kung Gustaf V invigde anläggningen den 5 december 1931, och den var öppen ända fram till 5 april. Självklart betydde ispalatset otroligt mycket för ishockeyns utveckling i Sverige. Och framförallt då i Stockholm förstås.

Men även ute i landet hände det ett par positiva saker. IFK Strängnäs tog upp ishockeyn och ställde upp med ett lag i Sörmlandsserien, och i Eskilstuna spelade GUIF en match mot en Södertäljekombination. Även Åkers IF och IK Viljan började spela sörmländsk ishockey.

Fast det allra mest glädjande var att förbundets missionärer hade lyckats med sitt uppdrag i Norrland. Luleå SK och IFK Luleå var lika tända på att komma igång att spela seriehockey och planerade för tre serier med totalt 18 lag.

Men inte ens i Norrbotten var det något vinterväder att tala om. Inte förrän i februari fanns det någon spelbar is, och då återstod bara fem lag som ville vara med. Men gott så. Det rörde på sig både i norr och söder.

Ändå medförde ispalatset vid Lindarängen att Stockholms försprång blev ännu större. Att ha is från november till april var en närmast obeskrivlig förmån för alla ishockeyspelare i början av 1930-talet. Detta framgår tydligt av vilka lag som spelade i högsta serien, den som under 30-talet kallades Svenska serien, år 1936: AIK, IK Göta, Hammarby, Karlberg, IFK Mariefred, Södertälje IF, Södertälje SK och Traneberg. Övriga lag som deltog i spelet om SM var IK Hermes, Matteuspojkarna, BK Nordia, IFK Stockholm, Rålbamshofs IF, Linnéa, Hornstulls IF och Thule IF. Bara klubbar från Stockholm och Sörmland.

Ispalatset vid Lindarängen hade förstås sina brister. Det hände att det hängde flygplan över isen under matcherna, och hur härligt det än var att kunna gå på is redan i december så var anläggningen ändå ett provisorium som var dömt att ta slut förr eller senare. 1938 var ispalatsets tid ute och ishockeyn flyttade utomhus igen. Men redan ett år senare invigdes en konstfrusen bana på Stockholms Stadion, och det blev något av ett genombrott för ishockeyn i hela Mellansverige.

Ulf Kriström

Ahrenbergs flyghangar på Lindarängen blev 1931 Sveriges första ishall. Där spelades bland annat DM-final för Stockholm, och här är det den legendariske Svenne Berka, då i Hammarby, som tekar mot AIK:s Lill-Acke Nilsson.

Gästriklands första kvinnliga OS-guldmedaljör blev prisad på Idrottsgalan – Gävles världsstjärna lyfter

På måndagskvällen fick Sara McManus och hennes lag priset som Årets lag på Idrottsgalan. Tisdag förmiddag tränade hon igen med lagkompisarna.

– Motivationen har gått upp och ned, men nu fick vi den här utmärkelsen och nu kommer VM – det är bara att köra på, säger Sara McManus.

Egentligen var det direkt från galastass och middagsbord till träningskläder och ett pass på isen. Glamour har sin korta tid, det är hård träning och fokus som ger framgångar – det har Sara McManus och hennes lagkompis visat de senaste åren.

– Vi tränade faktiskt före galan också, gick på den – och så körde vi ett curlingpass nu på tisdagen.

Vi passade på när vi var samlade i Stockholm. 2020 blev egentligen, eller inte alls, den där säsongen som Sara McManus och hennes lagkamrater hade tänkt. Inget VM, där man tänkte jaga det första guld. Inget EM, där man skulle försvara titeln. Däremot, innan coronapandemin stängde ned allting, vann Lag Hasselborg curlingens Grand Slam som första svensk lag. Detta efter en serie prestationer i Kanada i turneringar med världens bästa lag – dessutom fanns ju EM-guldet från slutet av 2019 som senaste mästerskapsmeriten. Så det var bara att ta emot priset som Årets lag på Idrottsgalan, som nu genomfördes i coronapandemins skugga.

– Vi har ju varit på Idrottsgalan som gäster tidigare. Och vi har varit nominerade, men inte vunnit – men då har vi varit ute på tävling.

– Att få priset var oerhört häftigt. Bara att vara nominerade med andra riktigt bra lag var stort – men det här att vi fick priset var verkligen ett kvitto på att folk ser vad vi har gjort.

– Vi är verkligen stolta. Vi brinner ju för sporten också och det känns kul att curlingen får den här uppmärksamheten. Nu ingick Idrottsgalan också i nästa sektion av curlingraketten Lag Hasselborg. Den som nu äntligen fått ett nytt, tydligt mål. För i slutet av mars, 20–28, går VM i schweiziska Shaffhausen

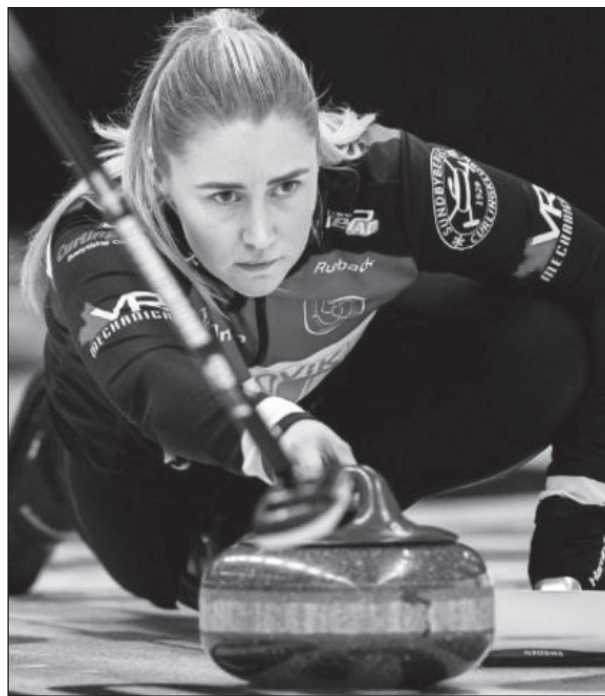
– Nu är vi verkligen peppade för mästerskapet. Allt vi gör är inställt på att vi ska vara som bäst då. Motivationen har ju gått upp och ned under 2020. Men med den här utmärkelsen och VM inom kort – då är det bara att köra på.

Vi måste ändå stanna upp där. För delar av 2020 var ett mörker för elitidrottare – så och för Sara McManus. VM i Kanada försvann när hon och hennes lag var på väg till i våras. Och sedan var det bara att träna på istället, eller? – Det har varit jättetufft. Men när det är så är det härligt att vara ett lag. Vi kan hitta support hos varandra. Vi är ju två som bor i Gävle (även Sofia Mabergs) och två i Stockholm – och vi har väl använt det för att kunna peppa varandra.

Träningsmässigt har det också inneburit lite ändrade upplägg. – Vi har skiftat fokus till mycket styrketräning och fysikträning. Och i det hittat sätt att peppa oss. Det är ju inte rimligt att vara på topp när man inte har något att toppa mot, men istället för curling har det blivit så här: Vi har hittat tävlingar i träningen, som att sätta personbästa i olika styrkemoment.

Så det kom inte in tankar på vad ni egentligen höll på med under den här tiden?

– Nej, absolut inte. Vi har aldrig tänkt på att ge upp. Det ska mer än en pandemin för att ifrågasätta vad man håller på med.

– Vi har också hittat nycklar i vardagen, för vi har ju alla jobbat tidigare och en del pluggat så vi har lite att jämföra med. Och Anna (Hasselborg) har blivit mamma. Nej, vi är tacksamma för att vi har möjlighet att hålla på med curling på den här nivån. Det här betydde också en del.

– Mitt under allting i somras förhandlade vi fram nya sponsorkontrakt. Det gav oss en skjuts att det fanns de som trodde på oss. Vi har ju ett stort team bakom oss och det vore självvisst att inte göra det absolut bästa av de möjligheter vi har. Nu är det alltså VM i Schweiz som är det närmaste stora målet. Det är också ett VM-guld som saknas i lagets digra medaljsamling. VM är också en kvalchans till OS, där Lag Hasselborg är regerande mästare. Upptrappningen har redan börjat, vilket innebär fokus på isen och curling. Och vad Sara McManus och Lag Hasselborg har på gång kommer vi att få se i Vinterstudion söndag 7 februari. Då blir det Mästarmöte med herrlaget Lag Edin.

– Det kommer att bli sjukt kul. Bara att möta grabbarna är häftigt, men sedan att det sänds i Vinterstudion. Då blir det ju upphajpat. – Vi känner att vi behöver känna hettan, att adrenalinet pumpar. Visst, grabbarna är några av våra bästa vänner – men vi tänker göra allt för att vinna den matchen. Den också!

FOTNOT: Sara McManus har de här meriterna med Lag Hasselborg: 2016 EM-silver (Renfrewshire), 2017: VM-femma (Peking), EM-silver (St Gallen). 2018: OS-guld (Pyeongchang), VM-silver (North Bay), EM-guld (Tallinn). 2019: VM-silver (Silkeborg), EM-guld (Helsingborg). Under 2020 spelades inga mästerskap, men nu går VM i mars och EM i Lillehammer i november. 2022 går OS i februari i Peking.

Stisse Åberg

Harnäs-Skutskär SS och Strömsbro IF fyller 100 år

Som Bo Nordlund framhåller i sin artikel på nästa sida "Svensk idrott för 100 år sedan" bildades många idrottsföreningar under 1920-talet. Forsbacka IF och Sandvikens IF tjuvstartade genom att bildas redan 1918 och fick möjlighet att presentera sina föreningar och vederbörigen hyllas på årsmötet i april 2018. 2020 fyllde Årsunda IF och Gästrike/Hammarby IF sina 100 år. Vi hann uppvakta Årsunda IF på deras storslagna idrottscafé jubileumsdagen den 1 februari, men sedan slog coronapandemin till på allvar så att vårt traditionella årsmöte måste inställas och i stället hållas per capsulam, som det heter, den 9 december 2020. De jubilerande föreningarna fick därmed inte tillfälle att för våra medlemmar presentera sina föreningar, gratuleras och uppvaktas med vårt hedersdiplom.

Med den eftersläpning som således uppstått, kan vi färdigvaccinerade och flygfärdiga, se fram emot att någon gång i höst få delta i traditionellt årsmöte, där fyra fina 100-åriga föreningar presenterar sin historia och verksamheter samt hyllas och naturligtvis också bjudas på en avkopplande fikastund tillsammans med oss andra.

Årets två 100-årsjubilerande föreningar Harnäs-Skutskär SS och Strömsbro IF får i det följande endast en mycket kort sammanfattning av sin tidigare historia. Vi vet också att Strömsbro IF är på gång med en 100-årsbok. Köp och läs!

Harnäs-Skutskär Simsällskap (HSS)

som från början var en utbrytning ur Skutskärs Idrottsförening **bildades den 6 september 1921** i Ytterharnäs skola med namnet Harnäs Simsällskap HSS, där den mycket simintresserade folkskolläraren **Axel Palm** blev föreningens förste ordförande. Redan året därpå erövrades klubbens första DM-guld av pololaget efter finalseger med hela 10-0 mot Brynäs IF. Den första promotionen i klubbens regi hölls också 1922 i Harnäsbadet som byggts vid den sandiga stranden i sjön Trösken 1920. **1923** deltog Arvid Nilsson som förste HSS-are i SM med en femte placering i såväl 200 m som 400 m bröstsim.

1925 den 25 augusti satte Sveriges världsstjärna **Arne Borg** nytt världsrekord på **800 yards i Harnäsbadet**, ett av hans 31 världsrekord.

Gefle IF:s propagandatävling från 1920 med simning mellan olika föreningar i Gävleån från slottet ner till i höjd med Tullhuset var stora publikfester, men snart tvingades Gävles simmare att träna i Harnäsbadet i stället för Gävleån av hälsoskäl.

1928 fick Harnäs SS sin första kvinnliga DM-vinnare genom Maj Halvarsson som vann 100 m frisim och 200 m bröstsim.

1945 erövrade Harnäs SS sitt första SM-guld genom Ellen Larsson-Hedlund på 400 m fritt. Hon försvarade titeln året därpå.

1947 togs hon ut i landslaget och deltog i EM i Monte Carlo. Ellen deltog också i landskamper mot Danmark 1945, 1946 och 1947 samt Holland 1947.

Gunnel Ekström debuterade som yngsta deltagare i SM redan 1947. 1951 och 1952 erövrade hon sina två SM-guld i livräddning. Hon simmade även i landslaget mot Jugoslavien och Danmark 1950.

Harnäsbadet stod klart **1920** och byggdes ut i etapper, men **1955** revs det gamla badet och det nya invigdes av landshövding John Lingman den 26 juni samma år varefter **SM hölls i det nya badet 5-7 augusti**.

1963 uppgick Skutskärs IF:s simsektion i Harnäs Simsällskap varvid namnet ändrades till Harnäs-Skutskär Simsällskap (HSS).

Strömsbro IF

Den 2 januari 1921 samlades i Strömsbro skola några ungdomar som genom anslag och affischer ute i samhället sammankallats för att diskutera bildandet av en idrottsförening i Strömsbro. Det 20-tal personer som slutit upp beslutade enhälligt att bilda Strömsbro Idrottsförening.

De första grenarna på föreningens program var fotboll, bandy,

fräddrott, skidor, cykel och gymnastik. Så småningom tillkom bl.a. gång, orientering och senare så den populära ishockeyn, som startade i Gävle 1939.

Föreningens idrottsplats Testebovallen invigdes 1923 och den första ishockeyrinken på Testebo kom till 1940.

Strömsbro IF liksom samhället **Strömsbro** kallas ibland för **Rallarbo**. "Smeknamnet" uppstod då järnvägen mellan Gävle genom Strömsbro till Ockelbo byggdes åren 1883 och 1884 för att få anslutning till Norra Stambanan. Många rallare bodde då på orten.

Ishockeyn är utan tvekan den idrottsgren där Strömsbro IF haft de största framgångarna och som gjort föreningen känd över hela landet. Under perioden 1957-68 spelade föreningens lag sammanlagt åtta säsonger i högsta serien. Laget innehöll bl.a. de stora målvaktslegenden Leif "Honken" Holmqvist, tacklingsspecialisten Bertil "Masen" Karlsson och snabbe, tekniske Per-Olov "Perra" Härdin. Dessa spelade flera landskamper i Tre Kronor och var med när Sverige erövrade **VM-guldet i Colorado Springs 1962**. Stjärnspelare som Valter Åhlén, som blev världsmästare i Moskva 1957, Gert Blomé, Gösta Westerlund och William Löfqvist hade också sina rötter i Strömsbro IF, men vann sina stora meriter i andra föreningar.

Damfotboll Strömsbro IF har minsann haft mer framgångsrik idrott att bjuda på. Föreningens damfotbollslag sköt upp som en komet på den allsvenska fotbollshimlen i början av åttiotalet sedan man avancerat dit 1979. Allsvenskan bestod då av fyra grupper med 12 lag i varje grupp och Strömsbro placerades i division I Östra. 1982 reducerades Allsvenskan till att omfatta två grupper och Strömsbro hängde lätt kvar. 1987 slogs de båda allsvenska grupperna ihop till en. För Strömsbrolaget gällde det att komma bland de sex bästa för att vara kvalificerad för den nya allsvenskan med tolv lag. Det fixade man ganska lätt och 1988 då serien var färdigspelad låg man på sjunde plats. Bara sex lag i Sverige var alltså bättre än lilla Strömsbro IF. Inte dåligt! Efter tio säsonger i rad åkte dock Strömsbro ur allsvenskan. Säsongen 1990 blev den sista, då hade flera av de etablerade spelarna redan börjat falla för åldersstrecket.

Flera av spelarna fick representera landslaget under de allsvenska åren. Helena Lundström, som var en av landets bästa i både fotboll och bandy, fick liksom Annika Hållstrand, Anna Signeul, Astrid Smeds och målvakten Maria Söderström spela i damlandslaget.

Dambandy. Bandy, både för herrar och damer, hade föreningen sysslat med ganska så flitigt och lyckosamt de första åren. Inför säsongen 1985/86 nystartade föreningen med bandy för damer. Efter tre år i div. II kom laget upp i damallsvenskan, där de höll sig kvar i två säsonger. 1988/89 åkte laget ur och sedan upphörde verksamheten.

Mer om Strömsbro IF:s andra idrottsverksamheter, bl.a. herrfotbollen, kan ni läsa i föreningens kommande 100-årsbok.

Nils Frölander

Den 8 mars hyllade BLS 100-årsminnet av en av BIF:s största och viktigaste ledare Åke Andersson

BLS, Bo Leonard Sällskapet bildades år 2000 när Bo Leonard Hessel gick i pension från Brynäs IF efter 32 års tjänst som föreningens kanslist och kamrer. Bosse Hessel var, efter sina aktiva år som spelare också lagledare för det Brynäslag, som under tio segerrika år 1963–72 blev svenska ishockeymästare hela 7 gånger.

Under ledning av eldsjälens Håkan Westergren ser BLS till att bevara själen och kulturen i den gamla arbetarföreningen Brynäs IF. En själ och kultur som hotas av att försvinna i dimmorna av en modern ishockeyförening med mångmiljonomsättning, och där de nya unga ledarna med framtidsvisioner och utbildning i ekonomi och psykologi hamnat så långt ifrån ursprunget att man i många fall aldrig ens sett de legendariska spelarna, som fått sina tröjor upphissade i taket på arenan, spela, än mindre att känna till historien bakom föreningen de företräder. Brynäs IF är analogt med detta, inget föredöme då det gäller att uppvakta eller vårda de som en gång byggde upp föreningen till den miljonindustri den är idag. Håkan Westergren är en av många som reagerat över historielösheten, Inge Hammarström är en annan. Inge samlar t.ex. de gamla trotjänarna från de framgångsrika 60, 70 och 80-talet till en träff en gång om året med middag och trevlig samvaro. BLS sällskapet med Håkan Westergren i spetsen vårdar å sin sida minnet på de spelare och ledare som en gång byggde föreningen Brynäs IF. Man samlas, tänder ljus och lägger ned blommor på gravarna vid större bemarkelsedagar hos de som inte längre är med oss. En kulturgärning.

”Sop-Åke”

I en lägenhet i tegelhuset Brynäsgratan 35 (närmaste granne med Brynässkolan) bodde under hela sitt vuxna liv Brynäs IF:s legendariske ungdomsledare Åke Andersson, kallad Sop-Åke eftersom han via sitt arbete som sopåkare och för visade ledaregenskaper snabbt avancerat till förman på Gävle Stads Renhållningsverk.

Åke var en ledare av den gamla typen d.v.s. som helt ideellt och med aldrig sviktande entusiasm i stort sett levde för sin förening. Åke hade aldrig idrottat själv, hade därför inga kvalifikationer för att träna ett lag, men sågs av alla Brynäsare som den naturlige lagledaren både i fotboll och ishockey. Åke hade övertalningsförmåga som få, och när han var på tigarstråt hos olika företag för att ordna priser till olika medlemsträffar så godtog han aldrig ett nej som ett svar. På 40- och 50-talet var Sop-Åke både stadsdelen Brynäs och idrottsföreningen Brynäs IF:s mest kände person. Åke var absolutist och smakade inte alkohol. Han hade dock ständigt en cigarettfimp av märket Robin Hood dinglande i ena mungipan. Den togs aldrig ur munnen innan den försvann av sig själv. Åke som var ungarl under hela sitt liv bodde med sin ensamstående mor på Brynäsgratan 35. Åkes hela liv kretsade runt ungdomsverksamheten och styrelsen i Brynäs IF och Gästriklands Ishockeyförbund.

Men den populära Åke kunde även vara långsint och bitter och glömde aldrig en oförrätt. Så t.ex. var hans far en känd kommunalpamp i Gävle. Denne erkände aldrig Åke som sin son och det var en smärta som Åke bar på under hela sitt liv.

Åke hade en barsk och korthuggen framtoning även när han skämtade, och man kan ju fundera över vad den lille blyge ynglingen Heimo Klockare tänkte när han blev kallad ”fickuret” av Åke vid en ungdomsturnering, eller vad Borgarrådet och ordf. i Svenska Ishockeyförbundet Helge Berglund gillade Åkes öppningsfras ”hallå gubbdjäväl det är Åke” vid ett telefonsamtal. Eller när Åke beskrev för den

händig Axel Stenbäck på Limön hur han skulle bygga ut kiosken på Cafèet som han just övertagit. Här skall det sågas upp en kiosklucka osv. När Axel frågade om vem som skulle göra allt detta sa Åke med fimpen dinglande ”det skall du göra”. Så blev det. Ingen sa emot Åke.

Bakom det barska fanns dock ett hjärta av guld och ett slags rättspatos som slog igenom oavsett spörsmål. Han hade klara uppfattningar om att ”man skulle göra rätt för sig”, ett annat uttryck han ofta använde var ”renhårig”.

Åke var den självskrivne medelpunkten vid Brynäs IF:s olika sammankomster, och där han ofta höll ett inspirerat tal. Han betraktade spelarna som ”mina grabbar” och var som en ställföreträdande far för många av dem. Speciellt gillade han utmaningen att göra ”folk” av s.k. ”frön”. Många av dessa unga spelare gick ju sedan vidare och gjorde karriär och blev berömda. Åkes kommentar om sådana spelare var alltid: ”den där har jag fostrat”. Det var hans ersättning i sammanhanget. Att med stolthet i rösten få uttala dessa ord.

Åkes betydelse för Brynäs IF kan inte nog överskattas. Men mest för att han själv grep in när den övriga styrelsen föreningen lade fram ett förslag som innebar att man skulle lägga ner den ”dyra” ishockeyn! Inte nog med att det kostade med förhållandevis dyr utrustning till spelarna osv, den största utgiften var att sköta klubbens egen hemmabana vid Islandsplan. Hyra skulle betalas, sarger och is målas och några måste engageras och betalas för att spola och skotta snö, vilket var de största utgiftsposterna. Sammantaget så kostade ishockeyn för mycket pengar. Detta var den åsikt som styrelsen skulle framlägga till medlemmarna vid det kommande årsmötet. Åkes protester som ”vad skall mina grabbar göra på vintern då?” bemöttes med tystnad.

För att rädda kvar ishockeyn på programmet tog Åke beslutet att själv helt ideellt anta vaktmästarrollen på ishockeybanan vid Islandsplanen! Åkes förslag godkändes av styrelsen. Hans beryktade övertalningsförmåga resulterade i att

flera av hans arbetskamrater på Renhållningen ställde upp och på sin fritid hjälpte Åke att skotta och sköta banan. Vid matcherna kunde dessa "kargubbar" också få en liten slant samt en varmkorv med bröd som tack för besväret! Dessutom fick de ju enligt Åke "se matcherna gratis".

Eftersom sopåkarna började jobba tidigt på morgnarna så var man ofta klara tidigt på eftermiddagarna. Detta innebar att Åke tillsammans med några mannar kunde åka till Islandsplanen och spola och skotta. Åke såg också till att krympa utgifterna väsentligt när det gällde skötseln av spelarnas tröjor och damasker, som på den tiden bestod av tjockt ylle, och som ofta gick sönder i kontakt med skridskor och klubbor. Dessa skulle lappas och lagas och det ordnade Åke på så sätt att hans mamma Emmy åtog sig att göra detta! Brynäs ishockey blev på det viset i mångt och mycket rena familjeangelägenheten. När Brynäs IF på det viset blev av med den ekonomiska belastningen gav man alltså ishockeyn fortsatt liv i föreningen.

Ser man detta i ett tidsperspektiv så räddade ju inte bara Sop-Åke Brynäs hockey, han räddade ju därmed utvecklingen totalt i distriktet! Det är bara att se vad Brynäs IF under åren betytt för ishockeyn inte bara i Gästrikland utan i hela landet! Om inte Åke hade åtagit sig vaktmästarsysslan så... För detta fick inte Åke (enligt honom själv) ens ett tack under tiden han levde. En belöning som dock värmdes var att han av tidningen Expressen tilldelades "Expressen statyetten" för Årets Ungdomsledare 1957 samt att "hans grabbar" hade något att göra på vintern.

Åke som var mycket intresserad av ungdomar och dess uppfostran, och såg något gott i alla, fick via paret Helge och Stina Fällman, kontakt med Ungdomsvårdsskolan Lövsta utanför Stockholm. Paret Fällman jobbade som föreståndare där och informerade Åke om sin verksamhet. Helge Fällman var också scoutledare. När så Åke fick höra att man hade en ishockeyrink på Lövstahemmet så föddes en idé. Självklart skulle ju ett gäng Brynäsgrabbar åka ner över en helg och spela ishockey mot dessa ungdomar som "kommit på glid"!

Åke sammankallade 1955 ett par lag bestående av både pojklagsspelare och juniorer och reste ner. Många av spelarnas föräldrar var också med och blev inkvarterade i olika stugor på området. En spännande helg för både spelare och föräldrar som på nära håll fick stifta bekantskap med ungdomar små som stora och som via olika tragiska bakgrunder hade hamnat snett här i livet. Ishockey spelades också, namn som Bosse Stenbäck, Hasse Dahllöf, Berra Johansson, Christer Carlsson, Håkan Wickberg, Hans Lindberg och Anders Hedin sedermera själv ordförande i BIF var med på denna första resa som skulle följas av många under åren. 1965 var t.ex. Janne Grönberg känd BIF-are med.

Åke var i sitt esse. Han satte sig ner, tog sig tid och snackade med killarna om moral och renhårighet, berättade historier och fick en väldigt fin och naturlig kontakt med många av dessa blivande gangsters. Åke ordnade naturligtvis ett returmöte i Gävle. Man spelade flera matcher på Hemstaban. Grabbarna inkvarterades i olika familjer.

Påföljande sommar bjöds flera av de skötsammaste eleverna till Gävle och Limön. Åke var nämligen även Kungen av Limön, Brynäsarnas egen ö. Där hjälpte ungdomsbrottslingarna till med snickerier och allmän upprustning av Limöbornas stugor på dagarna. På kvällarna hade man lägereld, gjorde pinnbröd och fikade. Frånsett ett och annat misstänkt inbrott i någon sommarstuga kom dessa killar ifrån vistelsen med godkänt betyg. Åke gick omkring och myste, han hade ordnat så att ungdomar på glid fick umgås med oss vanliga Brynäsare både sommar och vinter. Han levde sin dröm medan Limöborna andades ut efter att ha

haft ett kriminellt ungdomsklientel bland sig under en hel vecka. Dock var det ingen som berättade för Åke vad de innerst inne hade känt under veckan. I Åkes värld fanns inga dåliga eller bra ungdomar, i Åkes värld var alla lika. Man hade bara haft olika förutsättningar i livet. Det betonade han alltid för den som till äventyrs uttryckte tvivel om saken.

Åke månade alltid om de svaga bara de försökte och visade intresse. När Åke tjänstgjorde som lagledare/tränare för pojklagen kunde han ställa över någon duktig och låta en mycket sämre spelare hoppa in i hans ställe. Det var ingen idé att protestera, alla var lika värda, alla visste förutsättningarna. Fick han höra att någon spelare skröt eller "var stor på sig" fick denne vila ett par matcher. Hörde han en svordom på planen eller i spelarbåset blev det en rejäl utskällning. Ingen spelare som inte dök upp på en träning, eller som inte hjälpte till med snöskottningen inför träningarna fick spela nästa match, oavsett hur duktig spelaren var.

Åke blev sedermera bryskt omkörd av "den nya världen" inom idrotten. Där pengar styrde. Då man med den nya, framsynta (och skickliga) styrelsen i Brynäs IF såg till att värva duktiga spelare utifrån till laget. Då ledare som Thure Wickberg, Breit Hellman, Lennart Jansson och Bosse Hessel såg till att Gävle under 60 och 70-talet fick Sveriges bästa och populäraste ishockeylag.

Åke försvann i periferin inom föreningen. Det fanns inte plats för den "gamla tiden", dvs. när ishockeyn bestod i att ungdomarna på Brynäs skulle ha något att göra. Nu kom den professionella eran med den moderna synen på idrott. Åke blev rejält bitter av att som han själv uttryckte det "förpassas" ut ur rampljuset från den förening som han med sitt hela liv varit med om att bygga upp. Åke rev t.o.m. medlemskortet i BIF.

Åke dog 1 december 1998 i en ålder av 77 år

Medlemmarna i BLS förstår Åkes bitterhet. Detta med tanke på att han som en gång tidigt 50-tal räddade ishockeyn kvar i Brynäs IF inte fått mer respons, och att han idag är i det närmaste bortglömd både på läktaren och i styrelserummet i det fashionabla ishockeytemplet på Sätra. Hur hade det sett ut om inte Åke hade tjatat kvar hockeyn inom Brynäs IF? En hisnande tanke.

Christer Carlsson (en av Åkes grabbar)

Svensk idrott växer under 1920-talet

I april 1922 samlades 27 ungdomar i Hille Templarlokal och bildade sin idrottsförening. Särskilt längtade de efter att spela fotboll och snart hade de anlagt egen plan på en äng vid kyrkan. Att mötet hölls i templarlokalen vittnar om idrottens dåtida samverkan med nykterhetsrörelsen. Så gick det kanske till på flera håll i Gästrikland när orten fick sin idrottsförening.

I år fyller Strömsbro IF och Harnäs/Skutskärs SS 100 år. Ifjol firade Årsunda IF och Gästrike/Hammarby IF sina 100 år. Mellan 1920 och 1930 bildades 29 nya föreningar runt om i Gästrikland! Svensk idrott växte med nästan 1500 föreningar under tio år. Samtidigt som gamla föreningar i 20-talets tidsanda förnyade sin verksamhet. Mycket hände dessa år.

Gästrikeidrotten blev omfattande och framgångsrik. Gävleklubbar hade åtta tävlande i friidrott vid OS i Antwerpen 1920, en tennisspelare och en representant i Sveriges första ishockeylandslag. Förmögen sponsor för Sveriges deltagande i OS var Gävlelidrottens legendar Isaac Westergren. Mycket tack vare hans ekonomi, initiativ och ansvar invigdes Strömvallen 1923, lovordad som "den vackraste och mest moderna idrottsarenan i landet". Året efter invigdes Norra IP i Sandviken

Kalle Karlsson Gefle GIK segrade i sexdagarsloppet 1928 klass B.

Det första Vasaloppet gick 1922. Bäste gästrike var Jocke Widell på sjätte plats, tävlande för Gefle GIK, som utvecklats till Gästriklands ledande skidklubb. Godtemplarna blev även populär cykelklubb med Mackmyrgrabben Kalle Karlsson i svensk elit. 1927 arrangerade Gefle GIK etappmål i internationella Sexdagars inför 5000 åskådare. Året efter vann Kalle Karlsson tre etappsegrar i loppet. Torsåkersonen Holmfrid Eriksson var segerrik för Storviks IF, tävlade ofta i Gefle GIK:s bantävlingar inför stor publik på Strömvallen. Han värvades som "firmacyklist" till Uppsala och deltog i VM 1927.

Söndagen den 2 augusti 1925 värmdes sommarsolen de 2000 som sökt sig till Strömvallen för att se Brynäs IF vinna den 30:e SM finalen i fotboll över BK Derby. Axel Hedström och Sigurd Johansson, arbetargrabbar från Brynäs kvalificerade sig för landslaget.

Länge avråddes kvinnor att tävla i friidrott, fastän kvinnorörelsen 1921 tog upp kampen för kvinnors rätt till idrott. Då skrev Idrottsbladet: "Det är oskönt att se en flicka hoppa längd, springa kan hon få göra – efter en spårvagn". Men 1928 var tiden mogen för kvinnornas SM i friidrott på Strömvallen. Lydia Alsterberg som var pionjär i Gästrikland för kvinnlig idrott vann 80 m häck och Gulli Söderström Brynäs IF trekampen.

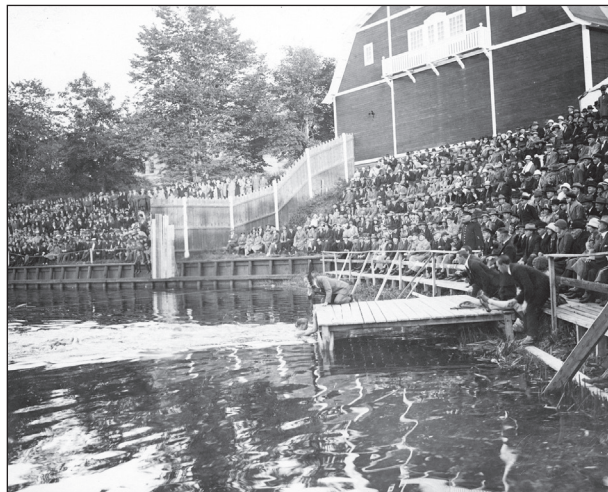
Svensk idrott nådde internationell uppmärksamhet tack vare några banbrytare på 1920-talet. De första folkkära stjärnorna tändes. Arne Borg rökte cigarr före världsrekordlopp och OS guld, uttalade sig självsäkert som Zlatan. I USA lärde han känna Johnny Weismüller både som konkurrent och Tarzan. Så småningom reste han runt i Sverige, populär som uppvisningssimmare mot betalning, bl.a. i Harnäsbadet och i Gävleåns tillfälliga simstadion.

Arbetargrabben Harry Persson växte upp i svåra förhållanden och försörjde sig på ströjobb. Stor och stark lockades han till boxning och fick 80 kr för en tidig seger. Därmed var han för evigt proffsförklarad och efter meriterande segermatcher sökte han lyckan i USA. Där blev dock hoppet om titelmatch mot Dempsey aldrig verklighet. Desillusionerad efter nederlag återvände han hem och behöll sin folkliga popularitet både som boxare och kändis i film och nöjesliv.

Den expansiva utvecklingen av idrotten under 1920-talet har förklaringar i samhällsutveckling och tidanda. Ekonomi, levnadsvillkor och arbete återhämtade sig efter krigsåren och politisk oro. Allmän rösträtt 1918 och folkrörelser stärkte demokrati och inflytande. Åtta timmars arbetsdag gav tid för intressen. Såväl stat som kommun, företag och bruk anslag medel till föreningar och idrottsplatser. Bondeklassen var inte längre lika avog till ungdomens idrottande.

Dagens Nyheter var första tidning med idrottssida och en mängd facktidsskrifter inspirerade i stora upplagor sportintresset. Tävlingar och matcher gick rakt in i hemmen tack vare Radiotjänst, då Sven Jerring refererade nystartade fotbollsallsvenskan och skidtävlingar.

Idrottens expansion skedde emellertid inte utan kontroverser och debatt. I Svenska Kyrkan och religiösa kretsar uppfattade många idrottsrörelsen som ett profant hot mot

Provisoriskt simstadion 1925 nedanför B-hallen, då Arne Borg och Martha Norelius hade simuppvisning inför 4000 åskådare.

andliga värden. Dessutom hotades helig högmässotid av bandy- och fotbollsmatcher på söndagarna.

Arbetarklassen engagerade sig i kraftsporter, skidåkning och särskilt fotboll. Den radikala socialismen var dock skeptisk till den överdrivna sportifieringen som gjorde att ungdom försummade klasskamp och fackligt engagemang. För bättre kontroll av idrottens anda bildade socialismen arbetarnas idrottsföreningar (Kiruna AIF). Kyrkan tog hand om sin egen idrott i KFUM.

Riksidrottsförbundet försvarade idrottens utveckling i strid med Svenska Gymnastikförbundet, som försvarade Linggymnastiken och idrottens uppgift som allsidigt hälsobefrämjande för moral, kropp och själ. Idrottens vedersakare framhävde att den moderna sportifieringen var en avart som ledde till ensidig specialisering, konkurrens, materiella förmåner och sektbildning i klubbar. Och bland publiken bråk och missbruk.

Bo Nordlund

1925. Brynäs IF, svenska mästare i fotboll. Stående från vänster: "Måns" Karlsson, H. "Murren" Eklund, Elon Johansson, A. "Smasken" Östlund, Olle Bergström, Ivar Berghund, E. "Sudden" Nyström. Knästående: S. "Dixon" Andersson, Evert Jansson, E. "Nabben" Östman. Brynäs IF vann finalen med 4-2 över Derby, Linköping, på Strömvallen.

Idrott under spanska sjukans tid

Under ett år har vi upplevt osannolika livsvillkor och begränsningar, så även för idrotten. För 100 år sedan drabbade spanska sjukan med förödande effekter samhället med mer än 40 000 döda i Sverige 1918-1920. Särskilt drabbades yngre i sina bästa år. Vi som under mer än ett år varit med om hur idrotten lamslagits och inskränkts, frågar oss hur idrotten överlevde spanska sjukan. Dåtida idrottsrörelse präglade inte samhället så genomgripande som numera. En hastig sökning i källor till Gästriklands idrottshistoria ger inga belägg om spanska sjukan. Men redan har dokumentation och analys börjat om Coronans konsekvenser för idrottsrörelsen nu och i framtiden.

Riksidrottsmuseumets Karl Örsan har sökt svar i museets arkiv och berättar i ett digitalt föredrag om de svar han hittade i dokumenten. Eller nästan sökte förgäves. I Riksidrottsförbundets protokoll var det under tre år knappt någon notering om sjukdomens konsekvenser för idrotten. Någon nekrolog skrevs om uppskattad ledamot. I sitt medlemsblad beklagade Stockholms Kappsimmingsklubb, att ovanligt få ställde upp i SM och med ovanligt svaga resultat på grund av spanska sjukan.

Med Torsten Tegnér som redaktör var Idrottsbladet en succé dessa år med en upplaga på 17 000. Tidens dominerande idrottstidning borde ägna spanska sjukans följder för idrotten uppmärksamhet, tycker man. Särskilt

som sjukdomens vanligaste offer var män i sina bästa år. Men i Idrottsbladet fann Örsan anmärkningsvärt lite om farsotens konsekvenser för idrottslivet. Några prominenta ledare som avled i spanskan fick sina minnesrunor. "Spanska sjukan och annat otyg härjar i idrotten", konstaterar Idrottsbladet och beklagar norske skridskoåkaren Sigurd Martinsens död av smittan. Helge Björk hade representerat Sverige vid tävlingar i Norge och suttit mittemot Martinsen vid banketten; blivit smittad och avlidit kort därefter.

Om Idrottsbladet skrev anmärkningsvärt lite om spanskans konsekvenser för idrottslivet, så ägnade tidningen överraskande stort omfattande åt reportage från alla tävlingar och matcher, som tycks ha fortsatt både nationellt och internationellt, tämligen ostörda av farsoten.

Trots spanskans härjningar i världen förberedde och genomförde idrottsrörelsen också olympiaden i Antwerpen 1920.

Fotnot

Idrottshistoriska Podden Anchor Riksidrottsmuseumets har digitala föreläsningar om idrottshistoria:

Spanska sjukan och idrotten, Olympiaden 1912, Fusk i idrotten. När bandy kallades ishockey.

Bo Nordlund

Minnesord i vår tidning

Sedan mitten av sommaren 2020 har flera av Gästrikeidrottens stora idrottsstjärnor avlidit. Bl.a. tre från det Gävle Godtemplares IK-lag som 1957 erövrade det första SM-guldet i ishockey för lag utanför Stockholmsområdet. Eftersom minnesord redan publicerats i både riks- och lokalpress, begränsar sig Gästrikeidrottens Historiska Förening till att i vår tidning med sitt begränsade utrymme, endast komma med en kortare påminnelse om dessa idrottsstjärnors karriärer och stora insatser för gästrikedrotten som en sista hyllning och tack.

Den 6 juli 2020 avled i Söderhamn **Curt Cahlman** i en ålder av 91 år. Han var född i Ala 26 /11 1928 och hans moderklubb var Ljusne AIK. Curt anses som den snabbaste fotbollsspelaren i Sverige genom tiderna. 1951 värvades han till Sandviken, där han blev kvar till 1962 och spelade 151 allsvenska matcher i Sandvikens IF. Han gjorde också ett antal B-landskamper. Under sin glanstid var han alla vänsteryttrars fasa i allsvenskan. När Curt en sommar på 50-talets mitt deltog i Ljusdals IF i en vänskapsmatch mot italienska storlaget Inter med Nacka Skoglund bytte Nacka kant i andra halvlek sedan han uttraderats av Curt i den första.

Den 13 november 2020 avled **Stefan "Lill-Prosten" Karlsson**. Han föddes den 11/9 1946, således under den tid då hans pappa Erik "Prosten" Karlsson var fruktad allsvensk center i Solnaklubben AIK. Sonen Stefan blev en klassisk ishockeyhjälte, alltid med ett leende på läpparna. Snabb och målfärlig. Han spelade 16 säsonger och 476 matcher i Brynäsströjan mellan 1964 och 1981. Han deltog i 137 landskamper och 6 VM-turneringar i Tre Kronor. 1974 blev han Elitserien bäste målskytt med 33 mål på 34 matcher. Hans tröja nr 18 hänger i taket i Monitor EP Arena (f.d. Gavlerinken).

Den 27 januari 2021 avled **Gert Blomé** boende i stadsdelen Högsbo i Göteborg. Gert föddes i Strömsbro 28/8 1934 där han fostrades i Strömsbro IF innan han värvades till Gävle GIK till säsongen 1956/57 och blev svensk mästare redan i sin första säsong i "Saft-piraterna". Hans framstående och succéartade karriär som ishockeyback fortsatte i Västra Frölunda mellan 1961 och 1972, där han erövrade sitt andra SM-guld 1965 och belönades med Guldpudden som säsongens bäste spelare i svensk ishockey. Gert spelade under en tioårsperiod 151 landskamper i Tre Kronor och blev världsmästare i Colorado Springs 1962 och OS-silvermedaljör i Innsbruck 1964. Gert Blomé är invald som nr 111 i Hockey Hall of Fame.

Den 1 februari 2021 avled **Per-Olov "Perra" Härdin** i Gävle. Han föddes i Ljusdal 17/9 1937 där han började tidigt med olika sporter och blev en jättetalang i sporterna fotboll, bandy och ishockey. Han spelade bandy i Söderhamns allsvenska bandylag Broberg, men valde sedan ishockeyn med spel i Ungdomsgården IF, innan han värvades 1956 till Gävle GIK. Han blev således också Svensk Mästare tillsammans med Gert Blomé i Gävle GIK 1957. Säsongen efter var Per-Olov tillbaka i Söderhamn och Ungdomsgårdens IF igen, innan han värvades till Strömsbro IF 1958, som gått upp i högsta serien säsongen före. Därefter spelade Perra troget i Strömsbro IF under tio säsonger. Säsongen 67/68 blev Strömsbro IF:s sista i den högsta serien.

Perra fick en lyckosam ishockeykarriär och kom tidigt med i landslaget 1959 och gjorde VM-debut 1961 i Geneve och Lausanne där han gjorde 4 mål på sina sex matcher och blev uttagen i Sveriges All Star Team. Världsmästare blev han 1962 i Colorado Springs (...den glädder in i mål) och erövrade under sina 46 landskamper ytterligare fem mästerskapsmedaljer. Hans yngre klubbkamrat Wille Löfqvist introducerade Per-Olov i golf som blev hans stora intresse efter hockeykarriären. Tillsammans med sonen Christian "Kricken" Härdin vann han också SM-guld i en far och-sontävling på Ullna golfbana.

Den 13 mars 2021 avled **Carl-Gustaf Gustafsson**, en av Gävles allra första ishockeyhjältar. Han föddes 17/5 1926. Tillsammans med sina jämnåriga kamrater, de blivande ishockeyvärldsmästarna Hans "Stöveln" Öberg och Hans Isaksson, började Carl Gustaf sin idrottskarriär i slutet på 30-talet med spel på den isbana som Södra BK:s på vintrarna ordnade i den lättillfrysta s.k. Lergropen invid Norelunds tegelfabrik i Hemlingby. Då det enda alternativet till Strömvallen i Gävle. Sedan ishockeyn introducerades i Gävle 1939 och det seniorlag som Gävle Godtemplare startat med 1940 måste upplösas, då de flesta spelarna inkallats, det var ju världskrig, startade klubben i stället 1941/42 med ett juniorlag. Eftersom kamraterna från Lergropen också tillhörde i NTO-logen Heimdal var det naturligt att när de ville spela ishockey började träna med Gävle GIK:s juniorlag. Till detta oerhört segerrika juniorlag kom Carl-Gustaf 1943 och redan 1947/48 hade laget avancerat till högsta divisionen. Där spelade sedan GGIK 17 säsonger innan laget degraderades till div 2 efter säsongen 1963/64. Som spelskicklig back deltog Carl Gustaf i laget i 13 av de 17 säsongerna. De sista fyra säsongerna var han lagets lagledare. 1949 fick han också spela i det Tre Kronor som skickats till Finland för att göra ishockeypropaganda. 1957 då GGIK erövrade SM-guldet som första lag utanför Stockholmsområdet och Calle blev Svensk Mästare, var han både ordförande i GGIK:s ishockeysektion och tränare för laget där han själv spelade. Carl Gustaf var en god och humoristisk berättare vars hjärta brann för sitt GGIK och han delade gärna med sig av sina goda historier om den tidiga ishockeyn i Sverige.

Den 28 mars 2021 avled **Roland Hedström**. Han föddes 29/12 1932 och växte upp i sitt föräldrahem i Sund mellan Storvik och Gästrike-Hammarby. Han övertog senare föräldrahemmet, ett jordbruk, som han med familj bodde i resten av sitt liv. Han fick god träning för skidåkning i sitt arbete i jordbruket och skogen. Roland var under framför allt hela 1960-talet Gästriklands skidkung tävlande för Storviks IF. Han var en långloppsspecialist och nådde flera topplaceringar i Vasaloppet, där han blev trea 1964 och 1967 fyra 1966 samt kom i mål ytterligare fyra gånger bland de tio bästa. Vi minns kanske särskilt loppet 1967, då Roland ledde länge, före Assar Rönnlund och Janne Stefansson, men någon kilometer före mål spurtade dessa förbi Roland som var trött efter att ha fått dra före de andra för länge.

Det drygt 5 mil långa Bessemerloppet passade också den uthållige Roland. Det arrangerades i Gästrikland sedan 1963 alltid två veckor före Vasaloppet med start i Edsken och mål i Högbo Bruk d.v.s. den väg som den stålgöt, som efter lyckad Bessemerblåsning i Edsken sedan transporterades till Högbo Bruk för vidare bearbetning till smidbart stål. Han vann loppet 1961, 1965 (se bilden på första sidan) och 1972. Till loppet i år 2021 var 907 anmälda. På 1970-talet avlöstes så Roland som distriktets bästa skidåkare av Högboöparna Matti Kuosku, Meeri Bodelid och Gunnel Mörtberg, som tillsammans segrade i fem Vasalopp.

Vännen Roland Hedström deltog, så länge han orkade, ofta med stort intresse i GHF:s medlemsresor, årsmöten och idrottscaféer.

Den 1 februari 2021 avled **Matts Larsson** i sitt hem i Gävle. Han föddes i Sandviken 14/5 1938 och under gymnasieåren tillhörde han bl.a. legendariske gymnastikdirektören, idrottsledaren och tränaren Sven Karlssons läroverkslag som vann riksmästerskapen för läroverkslag i flera bollsporter. Matts gjorde sedan fotbollskarriär i Sandvikens IF:s allsvenska fotbollslag under 1950-talets senare hälft till dess laget 1961 åkte ner i div.II. Under åren 1957 och 1958 fick han representera Sverige i fyra ungdomslandskamper. När Gefle IF 1960 åkte ända ner i div. IV måste det till en ordentlig uppryckning för Gävlefotbollen. Storlöparen Henry Eriksson, som var en minst en lika stor idrottsledare som löpare, valdes tillsammans med Sture Öijving in i fotbollssektionen. De lyckades värva Matts Larsson till Gävle som spelande tränare och med hans hjälp vann man genast div. IV. Med andra lyckade värvningar bl.a. Matts fru Margots morbror Sigge Parling, Tore Persson, Bertil Astby och Mats Parling var man efter fem år seriesegrare i div II 1965 och således klara för kval till Allsvenskan mellan segrarna i de fyra div. 2-serierna. Under tiden hade också ungdomsverksamheten växt snabbt. Till förstärkningarna hörde också Torgny Axelsson, som blev lagledare 1964 och många år framåt. Dessvärre misslyckades GIF i kvalet, men Matts Larsson har definitivt haft stor del i att Gefle IF utvecklades till en stor fotbollsklubb. såväl som spelare, spelande tränare och tränare.

Nils Frölander

Verksamhetsberättelse för pandemiåret 2020

Verksamheten har under året varit präglad och begränsad av Folkhälsomyndighetens och regeringens restriktioner och rekommendationer för sociala kontakter under rådande pandemi. Sedvanliga aktiviteter som medlemsträffar och medlemsresa har varit inställda.

Styrelsen har haft fem styrelsemöten, där av ett telefonmöte. Planerat årsmötet då Årsunda IF och Gästrik-Hammarby IF skulle hedras för sina 100 år ställdes in vid två tillfällen för att till sist godkännas av medlemmarna per kapsulam.

Två nummer av medlemsbladet Gästriken har styrelsen gett ut samt ett informationsblad till medlemmar om rådande läge i den begränsade verksamheten. Den 1 februari uppvaktade GHF vid Årsunda IF:s 100-årsjubileum. Styrelsen har arbetat med administration, ekonomi och dokumentation. Styrelsen har utbytt medlemsblad och information med andra idrottshistoriska organisationer.

Tack vare Nils Frölanders arbete kan vi numera på hemsidan läsa GHF:s medlemsblad 1993–95 och i obruten följd 1997–2020 med innehållsförteckningar

Styrelsen tackar SISU/RF Gävleborg för gott samarbete och överenskommelse om ekonomi och fördelning av uppgifter för utgivning av medlemsbladet. GHF:s tack till Hasse Bergman som har bistått styrelsen med tryck av medlemsbladet och inlägg på hemsidan.

I rådande läge måste förslag till verksamhetsplan och budget bli mycket preliminär. Vi söker och planerar alternativa aktiviteter. Om läget tillåter återkommer vi med sedvanliga medlemsträffar och medlemsresa. Medlemsbladet ska vi inte tumma på. Vi tar gärna emot förslag på idrottshistoriska aktiviteter. Vi tackar för att Ni är delaktiga i vår idrottshistoriska verksamhet och att Ni vill vara med när villkoren lättar.

Styrelsen för Gästrikeidrottens Historiska Förening

*Lars Blomgren Ove Grip Lillemor Forsberg Anita Hedberg Jan Åke Hedström
Gunnar Lindbom Bo Nordlund
Adjungerade Anders Hedbom Curt Larsson*

Förslag till verksamhetsplan 2021

Restriktioner och rekommendationer under fortsatt pandemi avgör och begränsar verksamheten

Gästrikidrottens Historiska Förening avser:

- att öka medlemsantalet, enskilda, föreningar och distriktsförbund
- att informera om och utveckla idrottshistoria i Gästrikland
- att verka för idrottshistorisk dokumentation av föreningar och enskilda
- att med föreningens diplom hedra jubilerande föreningar
- att med föreningens diplom hedra enskilda förtjänta ledare och aktiva
- att ge ut två medlemsblad (vår/höst)
- att utbyta medlemsblad, information och erfarenheter med idrottshistoriska organisationer
- att arrangera idrottshistoriska sammankomster.
- att arrangera resa, studiebesök i idrottshistorisk och kulturhistorisk anda
- att representera vid idrottshistoriska möten
- att samarbeta med RF-SISU Gävleborg, Arkiv Gävleborg och kommunarkiv om dokumentation och arkivering av idrottshistoria
- att höja kompetensen i att kunna genomföra digitala möten

Medlemmar:

Våren 2021

Våra medlemmar Anders Gunnarsson Störvik, Alvar Lindqvist, Hofors, Ulf Persson Edsbro, Mats Lindberg Gävle, Rune Jansson Norrsundet, Carl-Gustaf Gustafsson Gävle och Roland Hedström Gästrike Hammarby har avlidit och lämnat oss i sorg och saknad.

De nya medlemmarna: Bo Bergsstad Gävle, Christer Löwenborg Gävle, Stefan Ädel Gävle, Göran Sjöberg Gävle och Västerbottens Historiska Sällskap hälsas varmt välkomna till vår förening

Medlemsantalet är i april 2021

295 st fördelat på 252 Enskilda, 9 Förbund och 34 Föreningar.

Ekonomisk redovisning 2020.01.01 t.o.m. 2020.12.31

Balansräkning

Tillgångar:

	Ing. balans	Utg. balans
Bank	58.169:01	77.779:61
Summa:	58.169:01	77.779:61

Skulder:

Eget kapital	43.131:41	53.027:01
Interimsskuld	5.142:—	7.600:—
Periodens överskott	9.895:60	17.152:60
Summa	58.169:01	77.779:61

Resultaträkning

Intäkter:

Medlemsavgifter	28.650:—
Bidrag	5.000:—
Summa:	33.650:—

Kostnader:

Resor i tjänsten	580:—
Styrelsen	1.500:—
Uppvaktning, gåvor	1.458:40
Kontorsmaterial	2.375:—
Bankavgifter	1.100:—
Medlemstidning	8.434:—
Årsavgift	1.050:—
Summa kostnader:	16.497:40
Årets överskott:	17.152:60

OBS! E-postadress i medlemsregister

Medlem som lämnat e-postadress till GHF:s register får våra utskick per e-post. Du medlem som inte lämnat e-postadress, eller är oviss om du lämnat, gör detta till Curt eller Gunnar.

Medlemskontakt underlättas och kostar mindre.

OBS !

Du har väl inte glömt att betala medlemsavgiften för 2021?

Det är aldrig för sent att göra det, och glöm inte att skriva ditt namn på inbetalningsavi!

Bankgiro 5602-3559

Är du osäker på om du har betalt avgiften eller glömt att skriva ditt namn, så ta kontakt med medlemsansvarige Curt Larsson 070-66 56 121 så hjälper han dig.

– Vi tackar RF-SISU Gävleborg
för allt stöd –

GÄVLEBORG